

v e r e n i g i n g

O R D E D E R V E R D R A A G Z A M E N

Kon. goedgekeurd d.d. 22 februari 1958 nr. 58 - gevestigd te 's-Gravenhage

Giro no. 468874 t.n.v. de Penningm. der "ODV" Den Haag

Uitsl.voor verslagen en abonn.DOVENETELWEG 57^a 2555 TD's-Gravenhage t.070-684541

Secretariaat: TALINGLAAN 21 2566 VN's-Gravenhage t.070-634101

W E E K B L A D

23e jaargang nr.30

nadruk verboden

23 maart 1979

x in de kantlijn betekent de vraag

- " " " " het antwoord

Goeden avond vrienden.

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar. Ons onderwerp voor heden dient, door u uit de zaal, gekozen te worden. Wat is uw voorstel?

x GODSERVARING IN DE STOF EN IN DE GEEST

=====

- God werkelijk ervaren is in de stof in feite niet doenlijk. Wanneer je in de stof gekonfronteerd wordt met het goddelijke, sta je in een lichtende leegte, waarin je niets meer overblijft, zelfs geen gedachte omtrent jezelf. Wanneer je uit een dergelijke ervaring tot bewustzijn terugkeert, kun je daarover ook niets zeggen. Wie op aarde zegt "Ik heb God gezien" heeft geen god gezien.

Wie op aarde zegt: Ik heb God beleefd, overschat zichzelf. Maar wie zou zeggen: ik ben voor een ogenblik verdronken in het licht, dat God voortbrengt, komt dicht bij de waarheid.

Godsbeleving - of ervaring - is natuurlijk niet gebonden aan woorden en naar ik meen ook niet aan bepaalde voorstellingen.

Het maakt trouwens weinig uit, hoe je je God voorstelt, of je God een fetisj is, of een eindeloze ruimtekracht, een oude man, danwel een wonderlijke figuur met meer dan een gezicht. Want God als een voorstelbare persoonlijkheid is op zich maar een denkbeeld.

Juist dit kunnen mensen in de stof zich moeilijk realiseren. Zij stellen: mijn God is een realiteit. O, zeker, er schuilt een werkelijkheid achter hetgeen men God noemt op aarde. Maar die God, zoals men daarover spreekt en denkt, is geen werkelijkheid op zichzelf. Het is eerder een illusie, die men gezamenlijk opbouwt.

Wat men God noemt, is een klein deel van de goddelijke

werkelijkheid, dat men dan maar etaleert als alomvattend en kosmisch, zonder te begrijpen, hoe gering het is t.a.v. de werkelijkheid.

In de geest is er een kans, dat je godservaring en beleving anders wordt. Maar om tot de werkelijkheid te komen in dit ervaren moet je eerst weer afstand doen van alle eigen beelden.

Afstand doen van een persoonlijke god, een hemelrijk, een hel, maar ook van denkbeelden omtrent goddelijke wraak en verzoening. Je dient te stijgen tot de uiterste toppen van het geestelijke bestaan en zelfs nog verder om te gaan door de leegete, tot het ogenblik waarop je voor het eerst waarlijk jézelf ontmoet.

Het wonderlijke in de geest is wel, dat de eerste ontmoeting met de goddelijke werkelijkheid altijd begint met een ontmoeting met je ware zelf, maar dan niet, zoals je nu bent, maar zoals je zou moeten zijn. Het ik als een ideaalbeeld. Eerst wanneer je dit ideaalbeeld als ik aanvaardt en verder durft gaan, ontstaat een beleven, dat onbeschrijfelijk is, een stortvloed van beelden en gedachten, die over je worden uitgestort, tot zij als een waanzinnig wervelende kaleidoscoop met spettende lichten er tussen - in soort begrip gaat vormen.

Ook dit begrip is niet werkelijk een beeld van God. Maar het is een aanduiding, die dichterbij de werkelijkheid ligt. De voor naamste ervaring is er een van tijdloosheid. Ook de ervaring zelf kan, zelf na terugkeer tot je eigen sfeer, niet in tijd gemeten worden, of zelfs maar worden uitgedrukt in belevingsmomenten.

Wat je van dit alles overblijft, is dan een enorme kracht en een weten omtrent een grote verbondenheid. Het verschil tussen een godservaring in de geest en in de stof is heel vaak in het volgende gelegen:

De mens op aarde projecteert een beeld en probeert daaruit krachten te putten. Hij krijgt dezen ook vaak. Hij stelt nu, dat het geprojecteerde beeld god is.

De geest krijgt een beeld en put daaruit zijn krachten. Hij beseft, dat het beeld, dat hem rest, een sleutel is tot een verder beleven van een nog verborgen waarheid.

Ik meen, dat daarmee het verschil nog het beste wordt weergegeven. Maar ja, je kunt natuurlijk, zeker als mens, beweren dat het zeer belangrijk, ja, zelfs noodzakelijk is op een bepaalde wijze te geloven.

Dit kan voor de mens zelf een noodzaak zijn, dat zal niemand u bestrijden. Dit is van hemzelf afhankelijk. Maar op een bepaalde manier in god geloven, betekent voor de mens: een klein stukje van god nemen, daarvan gehakt maken, om er daarop een menselijk beeld van te kneden en vervolgens uit te roepen, dat dit de eeuwige waarheid is.

God is alles. Wanneer ik vanuit mijn eigen godsbeeld probeer hier iets te zeggen, zo zou ik stellen: God is licht én duister, Hemel, aarde en hel en al, wat je je maar voor kunt stellen. God is alle sferen, alle tijden en dat alles te gelijk.

Uit dit verbondenzijn van al, wat denkbaar is en bestaat, kan dan voor ons langzaam een besef en een ervaren van het waarlijk goddelijke ontstaan.

Wij gaan door poorten van inwijding en zien wijdere werelden. Maar wij kunnen nooit, zelfs dan niet, iets achter ons laten.

Dan denkt je vaak wel: je denkt, dat je iets achter je kunt laten. Maar het is niet werkelijk zo, dat je iets achter je kunt laten en zeggen: het is voorbij, is afgelopen, afgedaan. Want het blijft deel van je wezen, blijft deel van de kosmos.

De eerste lichtwerveling, waaruit een al geboren is, bestaat nog net als eens, evenzeer als het einde, waarin alle actie langzaam versterft en alle evenwichten herwonnen zijn, tot in de verstillingsal het kenbare verdwijnt.

Deze dingen zijn gelijktijdig voor God. Al, wat er tussen ligt, van mensen, dieren, planten, van planeten, ruimtevaart, exploderende zonnen en uitdovende planeten, is in dit ene, dat werkelijk is, behouden.

Gelijktijdig dus. Daarom moet je volgens mij proberen allereerst God in alle dingen terug te vinden. En dat is moeilijk.

Wanneer wij afdalen naar het duister, ontmoeten wij soms duistere sferen vol demomen. Dan is het voor ons heus niet gemakkelijk om te beseffen, dat zelfs in deze wezens God is. Maar het is waar, want zonder God zouden ook zij niet kunnen bestaan.

En wanneer wij verstild zien naar een hoge geest, die voor een ogenblik tot ons niveau neerdaalt om ons wat lering te geven, is het voor ons vaak zeer moeilijk te beseffen, dat dit niet God is, maar alleen een klein deel ervan, dat in het geheel even belangrijk of onbelangrijk is als wijzelf.

Het is haast onvoorstelbaar, zeker voor de mens. Deze heeft, wanneer hij op aarde leeft, behoefte aan vaste regels en vaste normen.

Het godsbegrip van een mens is dan over het algemeen ook niet in zichzelf een beleven. Het is eerder een denkbeeld, dat hij hanteert om daaruit een wereldbeeld te konstrueren compleet met mores, wetten, al wat je je verder maar voor kunt stellen als zedeleer, vergeving, genadeleer desnoods, toorn en gezag. Ja, vooral gezag.

Op aarde is voor velen God vooral de bron van macht en van gezag. In de geest is God een bron van begrip. Een groot verschil dus.

Maar de mens kan nog niet met dit begrip werken. Hij voelt hierdoor dan zichzelf bedreigd. Hij ervaart het zelfs vaak als een aantasting van zijn wezen en zekerheid, wanneer je tot hem zegt, dat zijn geloof en leer gelijkwaardig is aan dergelijke zaken bij anderen.

Zodra je over die gelijkwaardigheid begint, komt men met argumenten als: Wat dan met de leer van die dominee Jones, die zelfmoord pleegde met zijn gehele sekte? Wat moeten wij dan denken van groepen als de mormonen en de aanbidders van vele goden, zoals b.v. de hindoes?

En zeg je, dat de kernwaarde en mogelijkheid van al deze geloofsvormen gelijkwaardig zijn, dan hoor je al snel: maar die anderen hebben de bijbel niet ... Goed. Ik weet niet, of je dit voor hen als een geluk of een tegenvaller moet worden beschouwd, maar daarin altans heeft men geheel gelijk. Zij hebben die bijbel inderdaad niet als basiswaarheid.

Maar hebben zij daarom minder mogelijkheid tot waarheid, zijn zij daarom minder deel van God? Zit in hun leer achter alle vertekeningen niet dezelfde waarheid en kracht verborgen?

Ik geloof, dat je daar naar zou moeten zoeken, dat je dit allereerst zou moeten erkennen. Maar ja, dan ben jij niet meer degene, die uitverkoren is, die gered zal worden.

De mens weet diep in zich, dat hij altijd onvolledig is. Die onvolledigheid is een typisch menselijke kwaliteit, alleen reeds verklaarbaar door het feit, dat een deel van het werkelijke besef van het ik en de eigen geest niet in de mens is, maar buiten die mens bestaat en alleen maar op die mens gekoncentreerd is.

Het is dus begrijpelijk, dat de mens deze besefte maar niet begrepen onvolledigheid probeert te compenseren. Dan roept hij om verlossers, om leiders, om wetgevers. Hij vraagt niet in de eerste plaats naar een werkelijke beleving, hij vraagt naar voorschriften, naar peilers, naar de wegen die tot volmaaktheid voeren.

Kort en goed: de mens vraagt gemeenlijk naar iets, wat van buitenaf komt en hem beperkt. Hij vraagt en zoekt zelden naar iets, wat in hemzelf bestaat en hem zijn ik en wereld beter doet begrijpen.

Wanneer ik dit zo stel, kan ik mij indenken, dat er heel wat mensen zijn, vooral met christelijke achtergronden, die zich afvragen, of een dergelijke benadering van een godsbeleving nog wel aanvaardbaar is.

Voor een mens gemeenlijk niet: u hebt uw geloof en uw geloof is niets anders dan het beeld, dat u gebruikt, om uw onzekerheden te verdrijven. U bent bang voor uw onzekerheden. U bent bang voor het onbestemde. Daarom hebt u godsdienst nodig, de uwe. Daarom hebt u behoefte aan al die regels, daarom gaat u op in hiërarchien en kerkelijke structuren, hebt u geloofssamenhangen nodig.

Om uw innerlijke onzekerheid het zwijgen op te kunnen leggen, hebt u de uitverkorenheid van uw eigen groep nodig, of het gevoel van de heiligheid van alle doeleinden, die u nastreeft.

Niemand zal u deze schijnzekerheden misgunnen. Maar hebben zij iets te maken met godsbegrip, kan er gesproken worden van godsbeleven, wanneer je beelden gebruikt om je eigen twijfels te overwinnen? Om je onzekerheden te verdrijven?

Ik dacht, dat godsbegrip en godsbeleving als iets meer dan dat te moeten beschouwen. Begrip is besef, een weten en een altans enigszins door kunnen dringen tot het wezen van God. En wanneer je door wilt dringen tot God, iets wilt beseffen en beleven van zijn werkelijkheid, hoe kun je dit dan anders doen dan langs de innerlijke weg?

Maar wanneer je dit op aarde doet, zo pas je niet meer in het beeld van al de mensen, die hun eigen God vereren, zijn wetten verkondigen en vaak met grote wreedheid zijn gezag opleggen aan een ieder, die niet wil aanvaarden, dat zij de enige waarheid bezitten.

Nogmaals: Ik misgun u uw geloof niet. Maar zeg mij niet, dat deze formules het ware godsbeleven, het ware gods-begrip omvatten en besef, dat datgene, wat op aarde als godsbeleven en godsbegrip wordt geëtaleerd gemeenlijk niet meer is dan een opeenstapelen van lege woorden tot een toren van Babel,

waarop nog niet een enkel grein van rede kan balanceren zonder alles ineen te doen storten , waarop nog niet een gram van beleving mogelijk is, zonder dat een verwaaring ontstaat, die de toren ineen doet vallen.

Wanneer je werkelijk een godsbegrip zoekt, zul je dit in en vanuit jezelf moeten zoeken. Als zodanig ben je geroepen. Denk maar eens aan de bijbel. Zeker, ik zeg niet, dat zij een letterlijke waarheid bevat. Het is een reeks van geschiedenisfeiten, opsommingen en tabellen van voorvaderen, legenden. Kortom, alles wat je zoekt, kun je er in vinden, tot politieke pamfletten toe.

Maar staat in die bijbel niet, dat Adam wandelde met God? Adam: oermens, menselijke totaliteit. Waarom dan zou de mens niet wandelen met God, wanneer hij bereid is te erkennen, dat hij niets anders is dan één klein vonkje van die God, door die God tijdelijk neergezet in een omgeving, waarin het zich een ikheid kan wanen?

Adam wandelde met God. En zelfs de gulden heeft een randschrift, waarop te lezen staat " God zij met ons". " Gott mit Uns" stond er te lezen op de koppelriemen van duitse soldaten, die steden hebben verwoest.

God is overal goed voor. Maar het is niet de werkelijke god. God speelt overal een rol? Goed. Maar dan moeten wij ook de moed opbrengen, werkelijk met god te wandelen. Niet met de god, die een ander ons projecteert, niet met een god in de gedaante van een leider, goeroe, paus of iets anders, maar met god, zoals deze in ons bestaat, zoals hij rond ons zich in al het zijnde voortdurend manifesteert.

Ik geloof, dat dit op aarde mogelijk is. Dan zul je daardoor nog het wezen gods niet doorgronden, maar beleven zul je hem, ervaren zul je iets van Zijn wezen. En begrijpen zul je dan ook, hoe ongrijpbaar voor alle stoffelijke benaderingen die god is: het onbekende, waaruit alles voort komt.

Wanneer je in de geest komt en je kunt die god niet aanvaarden, omdat je je nog steeds blijft vastklampen aan bepaalde denkbeelden - of dit nu een hemel is, die je meent verdiend te hebben, dan wel een hel, waarin je door je schuld moet lijden en waar demonen je kwellen - dan garandeer ik u, dat u in de duistere kloven van illusiewerelden zult ronddolen. Want het werkelijk licht ontbreekt u dan nog, zelfs wanneer u denkt, dat u in de hemel bent.

U zult zoeken naar antwoorden en zult die niet vinden, tenzij het vragen zijn, die passen binnen het kader van uw illusies. Wat u echter niet zult kunnen vinden, is het wezen van God, het beleven van god.

Want het wezen van god kun je zelfs als geest alleen vinden en beleven, wanneer je in jezelf begint te zoeken, wanneer je in jezelf steeds meer leert beseffen, dat het onbekende ook in jou als geest vorm gheeft gekregen.

Eerst wanneer je de vorm in zijn meest voorstelbare vorm als ik kunt aanvaarden zonder te zeggen: ik ben anders, kun je misschien doordringen tot iets, wat de waarde van het licht enigszins weergeeft.

Je kunt met dit licht doen wat je wilt, zowel er zilveren kruisen van maken als blauwstalen zwaarden, vleugels

uit boetseren, of het lichtende ketenen en sterke grenzen meer smeden. Waarom niet.

Maar dat is het wezen niet. Het gebruik van god en de goddelijke kracht in deze vorm en op die wijze maakt duidelijk, hoezeer je verkleefd bent aan illusies, aan illusie-werelden, hoe kwetsbaar je bent voor het onwezenlijke, omdat je de werkelijkheid nog niet kunt, durft, of wilt begrijpen.

De tocht naar een begrip voor datgene, wat zich achter het woord god verbergt is een moeilijke en zware. Hij voert het ik door vele verschillende werelden en soms zal die weg zelfs pijnlijk, gevaarlijk en zeer moeizaam zijn. Maar op een ander ogenblik is zij voor het ik een blijspel, als dat van een kind dat bloemen plukt op een lenteweide.

Want dit wisselt voortdurend af, omdat onze beelden steeds weer ons innerlijk blijven weerkaatsen. Maar eens zullen wij beseffen wat werkelijk is. En eerst wanneer het besef van de kracht in ons en de erkenning van onze verbondenheid met alles voor ons een feit wordt, zullen wij misschien met enige reden kunnen zeggen: Ik heb god werkelijk beleefd en bezit enig werkelijk godsbegrip.

Hebt u kommentaar?

x Is er in de stof, b.v. middels het 8-voudige pad van de boedda, of de liefdeleer van Jezus voor de mens enige beleving van God mogelijk?

- U zegt: Wij kunnen een godsbegrip bereiken, een godsbeleving waarmaken en terugbrengen naar de stof? Op het ogenblik, dat boedda Mara, de bittere, overwon en in zijn stilte tot waarlijke boedda werd, bezat hij iets, wat hij niet meer mee kan delen, iets, wat hij alleen nog maar kan zijn.

Dan is hij niet meer mens. Hij is in feite gelijktijdig een wezen, dat leeft in Nirwana, in het nietszijnde Zijn en de verkondiger van een leer, die hij de mensen schenkt vanuit zijn mededogen. Hij is niet-mens en menselijke uiting tegelijk geworden.

Wanneer men het pad van Jezus liefdeleer volgt, zo is ook dit zeker een wijze, om de eenheid en iets van het goddelijke licht te beleven. Alleen zijn de eisen hier ook al weer hoog gesteld: je moet dan ook in elke mens werkelijk je naaste kunnen vinden en deze lief kunnen hebben gelijk jezelf. Dan moet je zonder wrok kunnen aanvaarden, dat jou door anderen onrecht wordt aangedaan en gelijktijdig handelen tenbate van anderen, die onrecht lijden.

Maar dat betekent ook, dat je je dan niets meer zult aantrekken van de wetten en regels van anderen, wanneer het er opaan komt. Dan ga je ook gevangenen bevrijden en beperk je je niet alleen tot het troosten van bedroefden en het laven van dorstingen en hongerigen.

En bovendien: dit alles doe je dan niet meer door middel van organisaties, maar volkomen natuurlijk en geheel vanuit jezelf.

Stel, dat je dit alles inderdaad bewust geheel waar leert maken. Wat heb je dan bereikt? Je bent niet alleen meer een mens. Je bent een nog in ikvorm herkenbare vorm van de mensheid, van een kosmische waarde, geworden.

Wanneer je zo het ideaal, van hetgeen je moet zijn, kunt verwezenlijken en beleven, sta je ook dichterbij een werkelijk godsbeleving, ook al zal een werkelijke godserkenning nog niet geheel mogelijk zijn.

Zelfs dan wordt het dubieus, of je godsbeleving volledig en onbeperkt kan worden gehandhaafd, omdat je nog steeds te veel je eigen voorstellingen en zelfs voorwaarden zult verbinden aan hetgeen volgens jou God zou moeten doen. Dit, zonder te begrijpen, dat god Is. Alles is.

Een mooie omschrijving van god luidt: Hij die plaatsvindt. Of: Hij die gebeurt.

Wanneer je daarmee eens rekening leert houden, beseft je, dat het gehele gebeuren niets anders is dan God in een voor ons beleefbare uiting. Eerst wanneer je dit kunt aanvaarden, zul je werkelijk iets van God beleven. Ik stel, dat je alleen, wanneer je eens zover zult gaan, ook langs de genoemde wegen op aarde tot een werkelijke godsbeleving kunt komen en iets van het wezen gods kunt aanvoelen.

Maar wanneer het gaat om een godserkenning en godsbegrip in de zin van algehele waarheid en een godsbeleving, die niet vervalst wordt door menselijke interpretaties, dan moet ik herhalen: dit is niet te bereiken in de stof, zolang je de gereguleerde wegen blijft volgen. Ook deze door u genoemde wegen.

Dergelijke wegen kunnen je misschien brengen tot een persoonlijk beleven en erkennen van de innerlijke vrijheid, een innerlijke aanvaarding mogelijk maken. Maar je zult nog heel wat verder moeten gaan dan dit om iets te erkennen en te beleven in jezelf, wat je met enige reden god moogt noemen.

Ik hoop, dat mijn antwoord u voldoende duidelijk is. Daar er geen verder commentaar komt, gaan wij over tot het volgende onderwerp - indien aanwezig.

x Was Rudolf Steiner een profeet of een fantast?

R u d o l f S t e i n e r

Die laatste zin had u beter weg kunnen laten. Of hebt u ooit een profeet gezien, die niet mede ergens een fantast was? Hebt u ooit een fantast ontmoet, die niet ergens in zijn fantasie ook sporen van profetie vertoonde?

Rudolf Steiner is een man, die begint in de theosofie. Een man, die zich bezig houdt met de bestudering van alles, wat van buitenaf en via mystieke boeken wordt gegeven.

Een man, die steeds meer gaat beseffen, dat dit voornamelijk theorieën en uiterlijkheden zijn, waarmee je niet werkelijk verder kunt komen. Een mens, die zich daarom ook steeds meer bezig gaat houden met de mensen.

Iemand, die in zichzelf het gevoel heeft, dat alles, wat een mens is en weet en kan, kan waarnemen en bewijzen, een deel vormt van de werkelijkheid van die mens, maar ook van zijn god en van alle bestaan.

Dan zien wij Steiner zich snel ontwikkelen. Soms is hij een ziener, een profeet. Altans: veel van hetgeen hij zegt en neerschrijft klinkt fantastisch.

Wat er op neerkomt, dat veel van hetgeen hij stelt, niet voor de mensen behoort tot de redelijke werkelijkheid. Maar veel van hetgeen wat hij daarnaast stelt, is wel degelijk rationeel. Het is gebaseerd op de mens en al, wat de mens is, beleeft en kan beleven.

Wanneer hij daarbij soms paden betreedt, waar de dan bestaande wetenschap niet veel voor voelt, zo kunnen wij nog niet stellen, dat hij alleen daarom dus een dwaas is of volstaan met een hem benoemen als mystieke fantast.

Wie zich de moeite getroost, al zijn werken na te gaan in de oorspronkelijke versie, zal kunnen konstateren, dat Steiner reeds in zijn tijd - let wel - de voordelen bepleit van de homeopathie. Dat hij de astrologische benadering en behandeling van zieken wel degelijk aanvaardbaar acht. Dat hij in de plaats van theoretische beredeneringen vaak eenvoudig uitgaat van alles wat er is en bekend is, bij voorkeur aan de mensen als zodanig, in enkele gevallen echter aan hemzelf als deel van zijn eigen ervaringen.

Hij zegt steeds weer: uit het bekende kan ik de conclusie trekken t.a.v. het mogelijke en zelfs t.a.v. het toekomstige. Zeker, veel van hetgeen hij zegt is opgesierd. Maar daarom is het nog niet onjuist.

Wanneer u mij hoort spreken, zult u ontdekken, dat ik door de wijze, waarop ik spreek, de verschillende tempi van spreken en de nadruk, die ik leg, probeer a.h.w. een soort schrijn van woorden te bouwen rond het denkbeeld, dat ik u wil verkondigen.

Ook Steiner doet dit maar al te vaak. Maar tussen al die woorden heeft hij dan toch wel ontzettend veel dingen gesteld, die men eerst nu als enigszins redelijk en mogelijk gaat beschouwen.

Zijn voorstellen en verhandelingen omtrent kleuren-therapie, geluidstherapie e.d. spreken hiervoor, evenals het werken met prikkelingen en z.g. magnetische krachten maken duidelijk, dat hij in zijn denken zijn tijd ver vooruit is.

Maar is hij een profeet, omdat hij lang voor deze zaken meer algemeen erkend worden en zelfs in de wetenschap deze zaken aan de orde stelt? Laat ons niet vergeten, dat dergelijke dingen in zijn tijd als fantasieën beschouwd werden, zoals men andere gegevens en stellingen van hem ook nu nog als fantasie zal willen beschouwen.

Bedenkt, dat in de ogen van zeer velen, die ook nu nog een meer orthodoxe benadering van genezing e.d. voorstaan, zijn stellingen ook nu nog anathema zijn.

Was Steiner een profeet? Dat ligt voornamelijk aan de eisen, die u stelt aan het profeetzijn. Wanneer je van een profeet verwacht, dat hij goddelijke waarheden verkondigt, onbewezen en wel, die later mogelijk door het gebeuren bevestigd zullen worden, kun je m.i. Steiner niet bepaald een profeet noemen, ook al schuilen er in zijn leringen wel enige zaken, waarin de feiten hem later gelijk hebben gegeven.

Maar wanneer wij Steiner zien als iemand, die zoekt naar een inwijding, iemand, die zich los wil maken van hoge leiders en het daaruit voortkomende stoffelijke leergezag, hem beschouwen als iemand, die vooral zoekt naar de weg van de ervaring, van het voortdurend je persoonlijk beproeven,

kun je hem geen profeet noemen, maar ook niet een fantast.

De man komt tot innerlijke belevingen . Hij treedt inderdaad uit, ziet krachten, werelden en sferen. Hij spreekt daarover in de termen van zijn tijd en haar geloofswaarden, maar maakt er geen godsdienst van.

Hij maakt duidelijk, wat voor hem de samenhang is van geestelijke werelden en stoffelijke werelden. Fantasie? In de ogen van degenen, die niet in staat zijn, dit alles na te gaan en degenen, die niet in staat zijn, zijn beeldspraak te volgen, is het misschien wel een soort fantasie. Want de mens, die niet geheel kan begrijpen, kan ook bij bestudering niet ontkomen aan zijn eigen beperkingen. Steiner is daarin wel geslaagd.

Steiner heeft ongetwijfeld zichzelf langzaam maar zeker soms verloren in de aanhang, die hij gewonnen heeft. Enkele van zijn latere werken maken duidelijk, dat het hem er toch ook wel een beetje om gaat, zijn eigen aanzien en gezag nogmaals vast te leggen.

Maar welke mens heeft iets dergelijks, al is het maar met woorden, nooit gedaan? Wanneer je dit wilt, kun je zelfs stellen, dat de brieven van de apostelen blijk geven van een neiging, op grond van Jezus leer eigen aanzien en gezag te bevestigen.

Goed, Steiner heeft dit gedaan t.a.v. zijn eigen oorspronkelijke werken en leringen. Maar is hij daarom dan opeens alleen maar een fantast, een dromer? Of moeten wij hem juist daarom met enige voorzichtigheid benaderen?

Ik ben voorzichtig, wanneer u mij dit onderwerp formuleert, zoals u deed. Want wanneer ik stel, dat iemand een profeet is, stel ik daarmee feitelijk, dat hoogste krachten zich door hem manifesteren en door hem spreken.

Zelfs indien ik genoeg zou nemen met het feit, dat een hogere of mogelijk lagere geest door iemand spreekt en hem op grond daarvan een profeet wil noemen, zo blijft nog steeds het feit, dat de mens in kwestie dan alleen werktuig is en niet medeschepper, mede-organator, van hetgeen hij tot stand brengt.

Van Steiner kun je volgens mij zeggen, dat hij het grootste gedeelte van hetgeen hij beweert en leert, ook zelf heeft beproefd of zelf heeft beleefd. Hij heeft er zelf deel aan gehad en heeft er zelf mee gewerkt.

Het lijkt mij daarom niet juist hem een profeet te noemen, ook al is hij heel wat verder dan menige andere mens gekomen in zijn besef van menselijke en kosmische waarden. Maar hijzelf is het, die aan alles, wat hij publiek maakt, de vorm geeft.

Natuurlijk komt dan het moeilijke punt. Want uit de leringen en werken van Steiner ontstaat een bepaalde denkwijze, De mensen, die zo denken, gaan zich organiseren, krijgen een reeks eigen deskundigen en tekstuitleggers. Steiner krijgt zijn eigen verkondigers, die natuurlijk allen de nadruk leggen op die punten van zijn leer, die voor henzelf belangrijk zijn.

Langzaam maar zeker begint het vrije momentum van bewustwording, waaruit hij werkte, te verzanden. Maar ja, dat schijnt niet anders te kunnen. Ook het christendom is het immers niet anders vergaan?

Het christendom gaat oorspronkelijk uit van een geheel vrij zijn van alle materiële bemoeienissen en bezittingen, gaat uit van een geheel in liefde leven en vanuit die liefde benaderen van elk schepsel.

Daarvan bemerk je in deze dagen niet bepaald veel meer, ook al zijn er dan vele verschillende christelijke kerken en sekten. Geweld in naam van Jezus, rijkdommen vergarende christenen en kerken zijn eerder de regel dan de uitzondering.

Of neem Mohammed, die met al zijn dromen en wetgeving uiteindelijk toch naar de rechtvaardigheid zoekt, maar wiens leringen nu door heel wat mensen gebruikt worden om een onderdrukken van anderen mogelijk te maken.

Mohammed spreekt dwingendover de erkenning van de waarden van zowel christenen als joden - de mensen van het boek. Hij zegt, dat men dezen dient te respecteren en met hen in broederschap dient te leven.

Maar leert de historie niet, dat de moslims steeds weer hun zwaard tegen de christenen en de joden hebben geheven onder het motto: bekeer je of wordt slaaf of sterf.

Wij kunnen beredeneren, dat dergelijke ontaarding van hoge leringen onvermijdelijk en menselijk is. Best. Ik stel dat dit, ofschoon in mindere mate, ook het geval is geweest met de leer van Steiner.

Wanneer je terug wilt keren tot de werkelijke leringen van Steiner, dan zou je de oorspronkelijke uitgaven van zijn boeken moeten lezen in de taal, waarin zij geschreven zijn. Je zou ze moeten lezen in hun oorspronkelijke, maar voor velen wel wat al te omslachtige en volledige vorm. Kijk niet naar vertalingen, bekorte versies en verklaringen, maar houdt u alleen aan datgene, wat Steiner zelf heeft neergeschreven. Ook al schreef hij zo uitvoerig en veel, dat een van zijn vrienden hem eens zeide: Rudolf, wanneer je zo blijft schrijven, zal niemand je ooit kunnen volgen.

Alleen langs deze weg kun je nader komen tot de werkelijke betekenis van deze mens. En zelfs dan moet je nog bij voortdurend blijven beseffen, in welke tijd deze man leefde, onder welke omstandigheden hij tot zijn uitspraken kwam.

Je zult je zelf voor ogen moeten houden, hoe de wereld in zijn dagen was ingedeeld, wat de toen geldende gebruiken, inzichten, machtsverhoudingen waren. Beseff, hoe de mensen waren gekonditioneerd in de dagen, dat hij voor anderen een beeld van de mensheid probeerde te ontwerpen en elke mens een betere benadering van de goddelijke werkelijkheid mogelijk te maken.

Zeker, er staat veel in zijn werken, dat mystiek en visionair aandoet. Heel wat mensen zullen geneigd zijn te stellen, dat Steiner een geslaagde charlatan was.

Maar al weer: van wie kun je iets dergelijks niet zeggen? Het ligt er maar aan, hoe je de zaken beziet. Dat de man oprecht is geweest in al, wat hij zeide, staat voor mij echter vast. Dat hij, wat hij beschrijft, zelf in zich beleefd heeft, staat voor mij eveneens vast.

Dat de man vooruitkijkende en begrijpende, hoe de samenhangen liggen, heel wat uitspraken heeft gedaan, die ook nu nog in tegenstelling zijn tot alles, wat men nu op aarde

als redelijk gelieft te beschouwen, staat zeker vast, maar ook, dat de ontwikkelingen van de mensheid en de menselijke wetenschappen hem reeds nu in vele opzichten gelijk hebben gegeven.

Wanneer Steiner dan een kosmologie opbouwt, kunnen wij natuurlijk wel uitroepen, dat dit fantasie is. Maar waarom, wat weet u eigenlijk meer omtrent de kosmos dan hij? Wanneer hij spreekt over de kosmos, dan spreekt hij vanuit zijn meditatieve erkenningen en vanuit zijn innerlijke belevingen.

Hij geeft aan dit alles vorm in de termen van zijn tijd en benadert de zaak op de wijze, waarop bijna een ieder in die dagen en dat land zijn eigen onderwerpen placht te benaderen. Wat omslachtig, droog en soms overdreven.

Maar wat hij ook geeft, wanneer je afziet van het manierisme en de hang, de modetermen van zijn tijd te gebruiken, lijkt toch verdacht veel op een aanwijzing, hoe men inwijding kan vinden. Hij lijkt nog het meeste op een inwijder.

Maar een inwijder is voor mij weer geen profeet. En wanneer hij zijn inwijding wat versiert, zo geef ik toe, dat hij in dit opzicht soms een fantast lijkt. Maar dat betekent nog niet, dat de weg en de feiten, die hij geeft, daarmee eveneens fantasieën zijn.

Veel van hetgeen Steiner heeft gezegd is, wordt nog steeds verkeerd begrepen, wordt anders geïnterpreteerd dan het gemeend was. Veel van hetgeen hij oorspronkelijk tot stand heeft gebracht, is in de handen van uitleggers gevallen en heeft soms zelfs een tegenovergestelde duiding van betekenis meegekregen. Want u weet, hoe het gaat:

De oorspronkelijk verkondiger of schrijver geeft u een geestelijk renpaard. Maar de uitlegger slacht het af en komt dan aanraken met sappige paardebiefstukjes.

Wat Steiner zegt t.a.v. de juiste manier van leven is voor hem juist. Wat hij zegt t.a.v. de benadering van menselijke problemen is juist. Datgene, wat hij zegt t.a.v. menselijk weten en wetenschap, is volgens de normen van zijn tijd juist.

Wat hij zegt omtrent de wijze, waarop de mens, levend en strevend meer zichzelf kan worden, is volgens mij onverweigerlijk juist, niet alleen op aarde, maar zelfs in een aantal sferen.

zijn beelden van de geestelijke wereld en werkelijkheid zijn in de termen van mensen, rekening houdende met hun behoefte tot indelen, zeker niet geheel onjuist.

Daarom zou ik zeggen: Rudolf Steiner was een groot denker, die door zijn innerlijke belevingen, in staat is geweest een mogelijke weg tot zelfverwerkelijking aan anderen te tonen. Niet de enige weg of de enig juiste weg en zekerlijk ook niet een enig juiste en onfeilbaar juiste leer gaf hij. Maar wel een weg, die je werkelijk kunt gaan, middelen, waarmee een ieder kan leren werken en inzichten van waaruit de mens meer kan leren omtrent zichzelf, omtrent de mensheid als geheel en omtrent de essentie van het menszijn.

Is dit voldoende?

x Ik heb de werken van Steiner gelezen en krijg de indruk, dat hij een religieuze kathedraal opbouwt en de bouwstenen daarvoor uit de Akashakroniek haalt. In het heilige der heiligen van zijn kathedraal plaats hij het mysterie van Golgotha in een

speciale interpretatie. Mijn excuses, dat ik Steiner een fantast heb durven noemen, dat was niet mijn bedoeling.

- Al kwam het daarop wel neer. Maar goed. Laat ons de zaak eens bezien, zoals u die stelt. Bouwstenen uit de A-kashakroniek. Natuurlijk. Wie van u gebruikt die niet, zij het bewust of onbewust?

Maar hij, die er bewust mee kan bouwen en dezen dan nog zo kan samenvoegen, dat hij er een kathedraal van maakt, moogt u m.i. daarvoor wel een compliment maken.

U zegt: hij neemt als basis het mysterie van Golgotha. Ik had u er al op gewezen, dat de man moest spreken in de termen van zijn tijd, zoals hij zelf een product is van het land, waarin hij leeft, de omgeving, waarin hij is opgevoed en waarmee hij te maken heeft.

Dacht u, dat het terzijde schuiven van de christelijke mystiek en essentie zijn leer toegankelijker of aanvaardbaarder gemaakt zou hebben?

Hij behandelt overigens het mysterie van Golgotha in feite als een soort kosmisch mysteriespel. Het is bij hem niet alleen en in de eerste plaats een gebeuren, maar vooral een sleutel: de sleutel, waarmee de mens zelf kan doordringen tot in het mysterie van Golgotha, maar ook datgene, wat er achter verborgen is, kan leren bereiken en kennen.

Steiner spreekt in vele gevallen - om het mild uit te drukken - in parabelen. Er zijn echter heel wat dingen, die je alleen middels een gelijkenis kunt uitdrukken, al is het alleen maar, dat een rechtuit zeggen van hetgeen je werkelijk bedoelt voor anderen een reden zou kunnen zijn, om je aan te vallen en te vernietigen.

Vaak gebruikt men een parabel ook, omdat deze alleen juist begrepen kan worden door een mens, die innerlijk rijp is om te beseffen, wat je werkelijk daarmee wilt zeggen.

U hebt niet bedoeld Steiner een fantast te noemen, ik weiger hem als profeet te beschouwen. Moeten wij hem dan een mysticus noemen?

Ook deze benoeming is gevaarlijk. Zij duidt op een neiging te verklaren, ook waar de kennis, die nodig is om een verklaring te vinden, ontbreekt. Trouwens, er zijn bepaalde vormen van mystiek, die mij niet bepaald prettig aandoen.

Ik weet niet, of u de beschouwingen hebt gevolgd, die de laatste tijd zijn gewijd aan een herstructurering van de EEG. Wanneer u deze woorden op een goudschaaltje weegt, moeten die mensen, die dit durfden stellen, wel mystici zijn. Tenzij u aanneemt, dat zij in hun eigen beredeneringen niet geloven. In dat geval moeten wij aannemen, dat alle praat over het bereiken van een werkelijke eenheid in Europa in feite een mystificatie is.

U vindt dit een niet geheel juiste verklaring? Pas deze benadering overal toe, waar zonderlinge en ver sluierde of kennelijk niet op werkelijk weten gebaseerde verklaringen worden afgelegd en u zult konkluderen, dat het werkelijk juist duiden van dergelijke verklaringen en het afwegen van hun betekenis voor een ingewijde heel wat gemakkelijker is dan voor iemand, die nog niet zover ingewijd is.

Zoals u met mij eens zult zijn, dat vele verklaringen niet mogen worden gezien als een rechtlijnige uitleg van feiten,

maar eerder een soort parabel vormen, waardoor men de waarheid weer probeert te geven zonder gelijktijdig door zijn woorden mensen af te stoten, die haar niet kunnen verdragen.

Besef de wijze, waarop men formuleert en leg het gekonstateerde nu eens neer naast de werken van Steiner. Mogelijk tot uw verbazing zult u konstateren, dat daarin heel wat van dit soort truukjes voorkomen.

Maar er is meer dan dit te vinden. Nu gebruikt een profeet dergelijke truukjes nooit, een fantast, die zijn fantasie als werkelijkheid wenst aangenomen te zien, gebruikt practisch overal en altijd dergelijke truukjes.

Steiner ligt kennelijk tussen deze beide polen. Maar hij is zeker geen mysticus zonder meer, wanneer men goed leest. Hoe mystiek en versluisd hij vele zaken ook uitdrukt, uiteindelijk brengt hij dingen naar voren, die wel degelijk slaan op de alledaagse werkelijkheid van de mens, evenzeer als op diens innerlijk leven en diens bereikingsmogelijkheid in de geest.

Indien wij de feitelijkheid, die in vele gegevens onmiskenbaar de hoofdrol speelt, in ogenschouw nemen, is de neiging bij mij groot de stellen: Steiner is een realist, die zich heeft uitgedrukt in de termen van filosofie en zelfs zijn beelden en taal vaak ontleent aan het religieuze denken, omdat dit voor hem de enige wijze was, waarop hij, zonder meteen verworpen te worden, zijn kennis en stellingen aan anderen kon voorleggen. Dit, zonder hen onmiddellijk te konfronteren met iets, wat op het eerste gezicht voor hen onaanvaardbaar zou zijn en zonder het hen dus onmogelijk te maken, verder te gaan, wanneer zij eenmaal een zekere innerlijke rijpheid bereikt hebben.

U ziet, dat meningen nogal kunnen verschillen. Maar indien u de werken van Steiner met het bovenstaande in uw gedachten gaat herlezen, zo denk ik, dat u uw mening op meerdere punten zult gaan herzien.

x Ik zal zeker proberen op deze wijze Steiner nogmaals te lezen en hem dan niet in de eerste plaats te zien als de bouwer van nieuwe dogma's.

- Wanneer u goed leest, zult u zien, dat Steiner wel stellingen aandraagt, maar daarvan geen dogma's maakt - iets wat helaas vele van zijn leerlingen later wel hebben gedaan. Maar dit is een algemene neiging.

Zodra er een vernieuwer optreedt, komen er volgelingen, die een kritiekloze aanvaarding eisen van hetgeen hun leermeester heeft gesteld. Kijk maar eens naar Marx.

Ook hier kun je je afvragen, of Marx een fantast was, een profeet, danwel een econoom met een vergaande visie op de menselijke mogelijkheden. Zijn stellingen zijn, zij het soms onder voorbehoud, aanvaardbaar en zijn nuttig bij elke beschouwing van de menselijke samenleving.

Maar de leerlingen hebben van bepaalde delen van zijn werk onmiddellijk een soort dogma gemaakt en onderling bovendien zoveel reformaties en splitsingen doorgevoerd, dat men zich soms terecht kan gaan afvragen, tot welke sekte b.v. de heer den Uyl behoort. Dit in tegenstelling tot de heer Groenevelt, die kennelijk tot een geheel andere sociale sekte schijnt te behoren.

Mogelijk beschouwt u dit als spot. Maar vraag u eens af, of het dogma niet steeds weer ontstaat door hen, die een op zich aanvaardbare stelling verabsoluteren.

Vraag u dan eens af, of in de oorspronkelijke tekst Steiner zijn meningen en inzichten dermate verabsoluteert, dat van een dogma gesproken kan worden. Ik meen, dat hij een dergelijke houding in feite alleen aanneemt, waar het gaat om feiten, die in de menselijke wereld en met menselijke middelen bewezen kunnen worden.

Ten aanzien van al het andere ligt er enig voorbehoud, zijn de formuleringen soms zelfs bijna in voorwaardelijke vorm gegoten. In deze gevallen spreekt hij duidelijk in de ikvorm en stelt een eigen beleven of ervaren als basis of spreekt in beelden, die niet verder met de menselijke werkelijkheid op enigerlei wijze worden gerelateerd.

Waar een definitief gestelde band met de werkelijkheid ontbreekt, kun je volgens mij evenmin van een dogma spreken, tenzij aanvaarding van een dergelijk punt geeist wordt van allen, die de lering willen volgen. Dit nu is bij Steiner zelf nooit het geval.

Bij de volgelingen ligt de zaak veelal anders. Maar ja, hoe handelen mensen, die hun gelijk willen halen. Laat ons maar niet al te veel spreken over de mensen, lieve mensen. Want een ieder heeft de neiging, dogmatisch te handelen en te denken, wanneer zijn eigen kennis, positie, visie in het geding is.

Dogmatische benaderingen zien wij steeds weer bij bijna alle mensen en steeds weer hebben de dogma's betrekking op zowel de punten, waaraan men voor zich zekerheden ontleent, als t.a.v. de punten die men, uitgaande van eigen zekerheden, verwerpe-lijk acht en dus zonder verdere overwegingen aan anderen als zeker en vaststaand probeert op te leggen.

Heus, alle mensen hebben de neiging bepaalde zaken tot dogma te verheffen. Wanneer wij dus menen, dat een ander in zijn benaderingen en stellingen te dogmatisch is, moeten wij ons allereerst eens afvragen, of het dogmatische, dat wij menen te konstateren, niet voornamelijk in onszelf is gelegen.

Van jezelf besef je dit gemeenlijk niet. Toch zal blijken, dat de interpretatie van Steiners stellingen sterk verschillend zal zijn, wanneer de een geen jeugd met godsdienstige vorming achter de rug heeft en de ander wel.

De vrije denker leest heel andere dingen, dan degene die uit b.v. een christelijke milieu stamt, waarin men hem van jongsafaan met de christelijke dogmata sterk heeft gekonfronteerd. Toch lezen beiden het zelfde. Alleen begrijpen zij het gelezene geheel anders.

Let wel: verder neem ik aan, dat beiden vrije en zoveel mogelijk zelfstandig denkende mensen zijn. Maar wanneer een dergelijk verschil in beoordeling, begrip en interpretatie alleen reeds door de opvoeding in de jeugd tot stand kan worden gebracht, is het moeilijk om op grond van eigen interpretatie uit te maken, wat in het denken van anderen een werkelijk dogma is en wat niet.

Want vergeet niet, dat een dogma een stelling is, die een ander u probeert op te leggen onder bedreiging. Het dogma

is een z.g. waarheid, die niet bewezen kan worden, maar ten hoogste aannemelijk kan worden gemaakt, ofschoon men stelt, dat zij onaantastbaar is en als uitgangspunt aanvaard dient te worden zonder overweging of kritiek. Elke poging om een op deze wijze gestelde z.g. waarheid te ontkennen of zelfs te onderzoeken, betekent dan ook een uitstoting of doem.

Dit geldt zowel in bepaalde wetenschappelijke kringen als binnen kerken, scholen e.d. Steeds weer klinkt zelfverzekerd: dit is waar en behoeft geen verder bewijs.

Ik meen, dat degenen, die Steiner zo goed als andere leraren bezien, alsof zijzelf deze dogmata hebben gesteld, een grote fout maken. Wat zelfs de grootste leermeesters verbinden aan de neiging te onderzoeken niet dezelfde konsekwenties als hun leerlingen en stellen niet, dat men hun leringen ongeacht eigen ervaringen, innerlijke inzichten en onderzoek in redelijkheid dient te aanvaarden op straffe van een uitgeworpen worden.

Overigens was dit niet als een lesje voor u, steller, in het bijzonder bedoeld. Want er zijn hier heel wat anderen, die elk op hun gebied dogmatisch zijn. Ik hoop dan ook maar, dat alle aanwezigen het voorgaand gestelde zullen weten te transponeren naar hun eigen denken en hen zo bewust zal maken van hun eigen neiging tot dogmatisch optreden en benaderen van de wereld.

x Ik meen opgemerkt te hebben, dat Max Heindel en Rudolf Steiner het - mede gezien hun werken, - grotendeels met elkaander eens waren, maar hun volgelingen bestrijden elkaar.

- Daar waar sprake is van volgelingen, zie je dit effect altijd weer optreden. De volgeling heeft een leider nodig om zich zeker en waardig te gevoelen. Dus moet die leider de enige waarheid bezitten en kan niemand anders de waarheid kennen, tenzij men toegeeft, dat deze van de leider stamt.

Zou men dit niet doen, dan zou de leerling van de een zich niet de meerdere kunnen gevoelen van de leerling van de ander. Heel wat mensen laten hun verklaring, dat zij de enige juiste waarheid en leer bezitten, dan ook vaak volgen door een soort "you Jane, me Tarzan"-gebaar, waarmee zij schijnen te willen uitdrukken, dat alleen zij de rechtmatige heersers van de jungle zijn.

Waarbij zij dan kennelijk niet kunnen beseffen, dat veel van hetgeen zij als jungle of zelfs chaos beschouwen, heel wat beter is dan alles, wat zij volgens hun eigen dogma ooit tot stand zouden kunnen brengen.

Wanneer de mensen, die zo reageren, toevallig rozenkruisers zijn, zo betekent dit echter nog niet, dat de leer van het rozenkruis op zichzelf onhanteerbaar of dogmatisch zou zijn.

Zoals ik reeds probeerde te betogen: het zijn altijd weer de leerlingen, die de dogma's tot standbrengen, maar het zijn de leraren, die proberen de waarheid kenbaar te maken in termen, die een leerling nog kan begrijpen, zonder aan een verwerpen daarvan of afwijken daarvan verdere konsekwenties te verbinden.

Vergeef mij Tarzan maar. Ik moest hem er gewoon even uitgooien. Want ik ben nu eenmaal vaak geneigd degenen, die

de onaantastbaarheid van hun stellingen met bedriegelijke monniken-nederigheid benaderen zo nu en dan te konfronteren met hetgeen zij in wezen zijn en doen.

Bezwaarlijk is hierbij vaak ook het gezag, dat men probeert te ontlēnen aan een specialisme, dat met het dogma in kwestie niets te maken heeft. Men gaat uit van hetgeen anderen leren en zeggen en beroept zich op eigen reputatie, om te bewijzen, dat men gelijk heeft, wanneer men het gezag van die anderen zonder meer aanvaardt.

Maar als je zo redeneert, kan de heer van Agt wel stellen: ik heb enkele dagen met de Tour de France meegereden, dus ben ik een expert op het gebied van de sociale economie. Over rechten kan de man met meer gezag spreken, dat is duidelijk, ofschoon je soms de indruk krijgt, dat hij nog te weinig weet van andermans rechten. Maar daarover is met hem nog verstandig te praten, omdat hij een voldoende basiskennis op dit gebied bezit en dus niet van andere deskundigen afhankelijk is om zijn houding en oordeel te bepalen.

Vele mensen proberen helaas kennis op het ene gebied te transformeren tot gezag op een geheel ander gebied. Ik zie hiervan voortdurend voorbeelden. En juist in dergelijke gevallen valt mij op, hoe dogmatisch men op andere gebieden dan het eigene zijn meningen pleegt te verkonden.

Soms is dogma alleen maar een ontwijken van de mogelijkheid, ter verantwoording te worden geroepen. Wij zien dit vaak bij mensen, die een beperkte kennis bezitten. Zij benaderen de problemen dan zeer dogmatisch om elke overweging af te kunnen wijzen die hun eigen beperktheid zou kunnen aantonen.

Overigens een zeer menselijke handelwijze, die wij de mensen dan ook niet al te zeer kwalijk mogen nemen. Zoals ik het de mensen vaak kan vergeven, dat zij de waarheid proberen te onderdrukken, omdat ik beseft, dat er voor hen heel wat meer moeilijkheden zouden kunnen rijzen, wanneer de waarheid bekend zou zijn.

Ook zakelijk zijn bepaalde dogma's soms belangrijk. Stel dat alle mensen konden beseffen, dat de dood alleen maar een andere vorm van leven is en zo af zouden zien van alle kerkdiensten voor overledenen, luxe begrafenissen en dergelijke. Dat zou zowel de kerken als de begrafenisondernemers een grote derving van inkomsten bezorgen. Om nog maar niet te spreken over het kapitaal aan inkomen middels z.g. zielenmissen, die van een dergelijk besef het gevolg zou zijn.

Stel dat de mensen tot de konklusie komen, dat de beste wijze om piëteit te tonen gelegen is in het handelen volgens het besef en wezen van degenen, die zijn heengegaan en het hen zo mogelijk te maken naar hun wens eventueel op aarde ook vanuit de geest actief te blijven. Dat zou volgens mij de verkoop van luxe doodkisten compleet met kussens en een airconditioning of dergelijke zaken de grond in boren.

Voor zeer vele mensen is de gehele waarheid niet helemaal aanvaardbaar, omdat zij gezag, prestige, inkomen, ontlēnen aan het niet beseffen van de waarheid.

De waarheid is in vele gevallen niet bepaald welkom. Neem als voorbeeld de Nederlanders. Een groot deel van hen beschouwt zichzelf als de grote weldoeners van deze wereld, het

kleine geweten van de grote en slechte wereld.

Laat ons echter, indien wij de waarheid liefhebben, daarbij wel bij onthouden, dat de Nederlanders eerst zo gewetensvol zijn geworden op het ogenblik, dat zij niet meer de macht hadden, om zich iets anders te permitteren.

x Is de waarheid niet altijd subjectief?

- Natuurlijk. Zolang het om menselijke waarheid gaat.

De ellende is echter, dat men deze subjectiviteit probeert te verheffen tot enig aanvaardbare vorm van objectiviteit om vervolgens de eigen normen als enig juist met alle middelen op te leggen aan alle anderen en dit ongeacht de subjectieve waarheid, die zij voor zich aanvaarden.

Ik geef toe, dat mijn benadering en beoordeling van uw wereld een mate van subjectiviteit bezit. Maar in ieder geval zijn wij daarbij niet ook nog eens dogmatisch. Want geen van ons zal ooit stellen: dit is de enige waarheid en u hebt deze maar te aanvaarden. Hoezeer wij ook overtuigd zijn van de juistheid van alles, wat wij stellen: zoals ik zo even - toch zullen wij u steeds weer voorhouden, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn en u aansporen, zelf na te denken en een eigen konklusie te bereiken.

En wat dat betreft: wij hebben soms zelfs de neiging om u wat meer dan nodig is te prikkelen in de hoop, u zo tot een zelf overdenken van onze stelling te brengen, u te konfronteren met denkbeelden, waartegen u onmiddellijk in verweer zult komen in de hoop, dat u de geldigheid van uw eigen argumenten en de daarop gebaseerde mening eens na zult willen gaan.

Vaak zijn dergelijke benaderingen de enige mogelijkheid om u tot reactie en zelf-denken te brengen. Wanneer wij onze mening zoet en zacht brengen, komt u niet in opstand, maar legt u deze naar believen uit. U denkt niet verder na. Eerst wanneer u zich gedrongen voelt, uw stellingen of inzichten te verdedigen, wordt u werkelijk gekonfronteerd met zowel uw eigen mening als met onze stellingen.

Heel wat leermeesters uit het verleden en ook in deze dagen hebben op hun tijd een dergelijke techniek toegepast en hebben heel wat dingen sterk overdreven, zeer scherp geformuleerd - u zoudt zeggen zeer subjectief uitgedrukt - in de hoop dat hun leerlingen zich daartegen in verweer zouden komen en zo met zichzelf en de feiten beter gekonfronteerd zouden worden.

Zolang je een mens alleen dingen geeft, waar hij het mee eens is, geef je hem in feite alleen maar gelijk op alle punten, zelfs die, waarop hij apert ongelijk heeft.

Dit nu kan nooit de bedoeling zijn van een leermeester, een inwijder en - ofschoon ik niet pretendeer een van beiden te zijn - ook niet van deze geest, die u reeds voor is gegaan naar die rijken, waarin je omtrent je subjectiviteit nog heel wat moet leren.

Mag ik u danken voor uw aandacht?

(enigszins bekort)

-0-0-0-0-0-

Goeden avond, vrienden.

Laat ons dan nu maar wat zeggen over mysteriescholen en dergelijke zaken. Overigens is het grootste mysterie van bepaalde mysterie-scholen voor mij, dat zij nog steeds als zodanig beschouwd worden.

In elke werkelijke mysterieschool kent men drie belangrijke fasen: elke school is gebaseerd op een wereldbeschouwing. Zij kent een uitbeelding van de beschouwing, waardoor men deel kan worden van het gebeuren in de wereld volgens die beschouwing en ten laatste kent men een fase van eigen erkenning, die uitgaat boven alles, wat de school als mysterie verkondigt.

U vindt dit tot nu toe waarschijnlijk nogal duister, maar zo zijn mysteriescholen nu eenmaal. Ik zal proberen, het een en ander voor u op te helderen:

Een wereldbeschouwing is nodig, omdat een mysterieschool altijd gebaseerd is op een filosofie, zelfs wanneer deze in feite de weergave van een deel van de werkelijkheid zou behelzen.

De filosofie is als basis noodzakelijk, omdat alleen van daaruit de benadering van de inhoud van het mysterie en alle daarmee verbonden zaken doenlijk is. De gedachte gaat voor de feiten uit.

Stel even, dat wij spreken over 'n mysterieschool, die gebaseerd is op een "deel hebben aan het leven der goden". Er hebben meerdere van dergelijke scholen bestaan.

Dan moet ik eerst natuurlijk weten, wat die goden zouden kunnen zijn en dien hen in hun eigenschappen en kwaliteiten te omschrijven. Verder moet ik de betekenis, die zij hebben voor de mens of eventueel in de mens hebben vastgelegd.

Dit gedaan hebbende blijkt, dat er heel wat zaken zijn, die je feitelijk niet kunt zeggen. Daarom begin ik vervolgens met een mysteriespel. En denk niet, dat dergelijke spelen alleen in de oudheid voorkwamen. Er worden ook nu nog spelen en opera's uitgevoerd, die in feite mysteriespelen zijn. In de middeleeuwen kende het christendom eveneens mysteriespelen, waarin wel degelijke de waarheden van het geloof, zoals men die zag, zij het vaak overdrachtelijk, werden uitgebeeld.

Nu is het in een mysterieschool belangrijk, dat je als leerling of adept ook zelf deel hebt aan het gebeuren in de kosmos. Daarom wordt een ieder, die daarvoor rijp is, bedacht met een rol in het spel, waar hij dus even als een god kan vertoeven te midden van de andere goden. Hij wordt voor korte tijd een ander, een soort functie van het hogere a.h.w.

Wanneer je met volle inzet van je persoonlijkheid de "rol" speelt, beleef je in jezelf emoties en soms bijna visioenen van iets, wat voor jou normaal niet bestaat.

Langs deze weg betreed je dus eigenlijk een nieuw soort wereld. Maar die wereld is nog steeds bepaald door de filosofie, waarop het spel is gebaseerd. De denkbeelden zijn de aanleiding tot het gebeuren, niet de openbaring van het geheim.

Er moet dus nog een mogelijkheid zijn, om na een voldoende beleven van dit andere zijn verder te gaan. Om dit mogelijk te maken zal men de regels van de school, die voor de

neophiet bindend zijn, voor de adept steeds minder belangrijk maken. Je geeft hem een toenemende vrijheid en konfronteert hem daarnaast met een toenemende hoeveelheid kennis en veronderstellingen.

Nu zal hij daarmee zelf werken tot hij, in zich, een soort tweede mysteriespel op kan gaan voeren. Wij noemen dit dan vaak de geestelijke of werkelijke inwijding.

Zo iemand komt dan innerlijk tot een konfrontatie met zichzelf en zal daarbij b.v. een reis door het dodenrijk maken. Mogelijk zal hij de gang van de zon volgen, wanneer die in de filosofie van de school een belangrijke rol speelt of gekonfronteerd worden met de elementen, zich vereenzelvigen met de held, die de bevrijding van alle demonenheerschappij betekent en alle proeven innerlijk doormaken, die daarbij voor kunnen komen.

Een groot deel van deze innerlijke reis betekent in feite een strijd tegen zaken, die de mens plegen te beheersen, zaken als vrees, begeerte, dood en wat dies meer zij.

Is iemand door deze beproevingen heen gekomen, dan heeft hij zoveel meegemaakt, dat hij **eigenlijk** niet langer meer onder de regels kan vallen, die voor de school zelve gelden.

Hij is dan een geestelijk ingewijde en zal als zodanig geheel op zijn eigen wijze verder gaan werken. Hij zal de anderen niet verwerpen of zelfs beweren, dat wat de school leert geheel of grotendeels onjuist is, maar zal wel voor zich een weg gaan, die hij juist acht en daarbij voor zich een leerling of enkele leerlingen kiezen en hen iets proberen bij de brengen omtrent de diepere betekenis van het bestaan, zoals hijzelve dit heeft ervaren.

Soms is er een leerling, die later dit alles probeert neer te schrijven. Dat wordt dan 'n heel boek vol wonderlijke betogen en vreemde openbaringen, maar het geheel blijkt bijna altijd geheel of grotendeels waardeloos, want in feite geeft zo iemand wel de verpakking weer, maar niet het artikel zelf.

Dat deze mogelijkheid tot inwijding en de bijbehorende overlevering belangrijk zijn zal u zonder meer duidelijk zijn. Want wat heb je aan een mogelijkheid tot inwijding, die steeds op het zelfde niveau blijft staan. Er moet altijd een scala van inwijdingsmogelijkheden bestaan, waardoor elke mens aan de bereiking deel kan hebben.

Dat wil zeggen, dat uit de éne school meerdere richtingen ontstaan, waarbij de ene weg b.v. meer wetenschappelijk kan zijn, de andere meer op mystiek is gebaseerd en een derde weg mogelijk meer uitgaat van lichamelijke kwaliteiten en eigenschappen.

Want niet elke benadering is goed voor elke mens en toch dient een ieder, die dit werkelijk wenst, binnen de school 'n mogelijkheid vinden om op zijn eigen wijze en op zijn eigen levensweg verder te komen.

Aan het einde is echter altijd weer een synthese noodzakelijk. Wanneer de scholing voorbij is, wanneer de geestelijke inwijdingsreis gemaakt wordt, dient er iets te zijn, wat voor allen gelijkelijk begrijpelijk is en waarin een contact mogelijk is, waardoor je in vol begrip met andere ingewijden kunt kommuniseren.

Het is duidelijk, dat hier geen plaats meer is voor algemeen gestelde leefregels, dogmata en dergelijke zaken. Dan geeft men het verleden op om in een nieuw besef verder te gaan.

De mysteriescholen vormen dus in feite alleen een inleiding tot de bewustwordingsmogelijkheden, die overal bestaan. U vroeg mij, u iets te zeggen over het Urantia-boek en meer van dergelijke zaken. Er zijn heel wat van die boeken, al dan niet echt, zoals er vele evangeliën en pseudo-evangelien zijn, zoals er werken bestaan met openbaringen, die zogenaamd stammen van Hermes Toth maar geschreven werden na Jezus' dood.

Vaak gaat het hierbij om vermomde openbaringen, waarbij het geopenbaarde in feite niets anders bevat dan de visie van een leerling of een waarheid, die hij alleen dank zij een geestelijke eenheid met zijn meesters kon beseffen.

U moogt zich daarmee natuurlijk bezighouden. En vindt u er iets goeds in, probeer er dan iets mee te doen. Zo geldt ook: wanneer u in een bepaalde school iets vindt, welke dit dan ook moge zijn, wees er trouw aan, zolang u het gevoel hebt verder te komen. Maar geloof niet alles, wat in het boek staat en stel niet, dat de school u altijd zal mogen beheersen en uw vrijheden zonder meer en altijd zal mogen beperken.

Uw bewust zijn, uw leven en denken, moeten verdergaan dan dit slaafse aanvaarden. U bent uzelf. U kunt nooit een ander zijn. U kunt nog zozeer gebonden zijn aan alle kerkelijke waarheden als u wilt, maar daarmee kunt u nog geen Jezus worden, of zelfs maar een werkelijke ingewijde. Wel kunt u dan zelfs binnen de kerk tot een Christusdrager worden. Maar dat is heel iets anders. Maar dan moet je de last ook werkelijk geheel kunnen dragen en zelfs dit vereist, dat je je ontdoet van de beperkingen, die je een vervullen van die taak onmogelijk zouden maken.

U kunt doordringen tot het diepste geheim van het rozenkruis, maar werkelijk bereiken doet u pas, wanneer u zo vrij bent geworden van regels en verplichtingen, dat u als gelijke kunt binnengaan in het verborgen priesterryk. Zo vrij, dat u zelfs daar in staat bent, met de meest bewusten van mening te wisselen. Want een wederkerige waarheidserkenning is de voorwaarde voor de samenwerking tussen ingewijden en dit betekent, dat je niet alleen moet kunnen duidelijk maken, wat je bent en wat er in je leeft, maar dat je ook de ander moet kunnen begrijpen en de betekenis van hetgeen deze is en zegt moet kunnen beseffen. Pas dan heeft de inwijding zin.

Wat heb je aan een rang binnen een mysterieschool, wanneer je niet zelf de laatste mysteriën leert ontraadselen? Wat baat u zelfs het volbrengen van de moeilijkste proeven, wanneer u niet daardoor u bewust wordt van de werkelijkheid en leert deze te demonstreren aan anderen, omdat zij iets is, waar jezelf deel van bent?

Daarom is een mysterieschool in feite niets anders dan de baan, waarop je een aanloop kunt nemen om over de kloof van je eigen onvermogen te springen en bewust deel te worden van de werkelijkheid, waarin alles bestaat.

Goeden avond.

(sterk bekort)

d.d. 23 maart 1979